

Голас Радзімы

№ 27 (1753)
8 ліпеня 1982 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

3 ЛІПЕНЯ — ДЗЕНЬ
ВЫЗВАЛЕННЯ
БЕЛАРУСІ АД
НЯМЕЦКА-
ФАШЫСЦКІХ
ЗАХОПНІКАЎ.
ГЭТАЙ ПАДЗЕІ
ПРЫСВЕЧАНЫ
МАТЭРЫЯЛЫ,
ЗМЕШЧАНЫ НА
2, 3, 5, 7 стар.

МОЛАДЗЬ
ЕУРОПЫ —
ЗА ПРАДУХІЛЕННЕ
ВАЕННАЙ
ПАГРОЗЫ

[«Мір — наша
агульнае права»]
стар. 4

ТВОРЫ
ЯНКІ КУПАЛЫ
ДАПАМАГАЛІ
КАВАЦЬ
ПЕРАМОГУ

[«Паўлінка»
у франтавым
шпіталі»]
стар. 6

НА ЗДЫМКУ — Тамара ПА-
ТАПАВА, першы сакратар Ка-
мянецкага райкома камсамола.
Дзеля шчасця такіх, як яна,
дзеля таго, каб будучыя пака-
ленні мірна жылі і працавалі, у
чэрвені 1941 года стаялі на-
смерць савецкія салдаты, аба-
раняючы свяшчэнныя граніцы
Радзімы. Камянец быў адным
з першых населеных пунктаў,
які прыняў на сябе ўдар ва-
рожных полчышч.
[Фотарэпартаж аб Камянцы
змешчаны на 3, 5 стар.]

падзеі • людзі • факты

НАВЕЧНА У ПАМ'ЯЦІ
НАРОДНАЙ

Дзень вызвалення Савецкай Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў урачыста адзначылі жыхары нашай рэспублікі.

Мінск, 3 ліпеня, рання. Плошча імя У. І. Леніна. Ля помніка правадыру рэвалюцыі, заснавальніку першай у свеце дзяржавы рабочых і сялян у ганаровай варце застылі юныя піянеры. Гучаць мелодыі песень аб Радзіме, партыі. Выстройваецца зводная калона ветэранаў, прадстаўнікоў працоўных раёнаў Мінска.

Пачынаецца ўрачыстая цырымонія ўскладання кветак да помніка Уладзіміру Ільічу Леніну.

...Плошча Перамогі. Пунсавеюць кветкі ля падножжа помніка-абеліска воінам Савецкай Арміі і партызанам, якія праявілі высокую мужнасць і гераізм у баях за вызваленне нашай Радзімы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Да абеліска ўсклалі вялікі кіраўнікі Камуністычнай партыі Беларусі і ўрада рэспублікі, члены ваеннага савета ЧБВА, ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, кіраўнікі Белсаўпрофа, ЦК ЛКСМБ, партыйных і савецкіх органаў Мінска і Мінскай вобласці, супрацоўнікі генеральных консульстваў ПНР і ГДР у Мінску, замежныя дэлегацыі, прадстаўнікі калектываў працоўных раёнаў сталіцы.

Мінутай маўчання ўшанавалі яны памяць загінуўшых герояў.

Гучаць дзяржаўныя гімны СССР і БССР. Перад абеліскам урачыстым маршам праходзіць ганаровая варта войск Мінскага гарнізона.

У гэты дзень кіраўнікі партыі і ўрада рэспублікі ўсклалі гірлянды славы да падножжа Кургана Славы, а таксама кветкі на мемарыяльным комплексе «Хатынь». Многалюдна і ўрачыста было тут у гэты дзень.

Імем Героя Савецкага Саюза туркменскага салдата Ключніязза Азалава, які загінуў пры вызваленні вёскі Шацілкі, на месцы якой выраўнасць Светлагорск, названа нядаўна адна з новых вуліц маладога горада. Гэта даніна павагі ўдзячных нашчадкаў воінам Краіны Саветаў, якія адалі свае жыцці ў баях з фашысцкімі захопнікамі.

НА ЗДЫМКУ: помнік Герою Савецкага Саюза Ключніязу АЗАЛАВУ.

ПАЛЁТ
САВЕЦКА-ФРАНЦУЗСКАГА
ЭКІПАЖА ПАСПЯХОВА
ЗАВЕРШАН

З ПАВЕДАМЛЕННЯ ТАСС

2 ліпеня 1982 года ў 18 гадзін 21 мінуту маскоўскага часу пасля паспяховага выканання праграмы сумесных даследаванняў і эксперыменту на борце арбітальнага комплексу «Салют-7» — «Саюз Т-5» — «Саюз Т-6» міжнародны экіпаж у саставе двойчы Героя Савецкага Саюза, лётчыка-касманauta СССР Уладзіміра Джанібекава, Героя Савецкага Саюза, лётчыка-касманauta СССР Аляксандра Іванчэнкава і грамадзяніна Французскай Рэспублікі Жан-Лу Крэцьена вярнуўся на Зямлю.

За час работы міжнароднага экіпажа на борце арбітальнага комплексу «Салют-7» — «Саюз Т-5» — «Саюз Т-6» поўнасьцю выкана-на запланаваная навуковая праграма, падрыхтаваная вучонымі і спецыялістамі Савецкага Саюза і Францыі.

Паспяхова завершаны палёт міжнароднага экіпажа з удзелам французскага касманauta з'яўляецца важным крокам у далейшым плённым супрацоўніцтве Савецкага Саюза і Францыі ў мірных асваенні космасу ў інтарэсах абедзвюх краін.

За паспяховае ажыццяўленне касмічнага палёту на арбітальным навукова-даследчым комплексе «Салют-7» — «Саюз Т-6» і праўлення пры гэтым мужнасць і гераізм двойчы Героя Савецкага Саюза лётчыка-касманauta

СССР Джанібекаў Уладзімір узнагароджаны ордэнам Леніна.

Герой Савецкага Саюза лётчыка-касманauta СССР Іванчэнкаў Аляксандр узнагароджаны ордэнам Леніна і другім медалём «Залатая Зорка».

У азнаменаванне подзвігу Героя Савецкага Саюза Іванчэнкава А. будзе ўстаноўлены бронзавы бюст на радзіме Героя.

Грамадзяніну Французскай Рэспублікі касманauta-даследчыку Жан-Лу Крэцьену прысвоена званне Героя Савецкага Саюза з уручэннем ордэна Леніна і медала «Залатая Зорка».

АФІЦЫЙНЫЯ СУСТРЭЧЫ

ВІЗИТ ПАРЛАМЕНТАРЫЯЎ

З 20 па 29 чэрвеня 1982 года па запрашэнню палаты дэпутатаў Нацыянальнага кангрэса Бразіліі з афіцыйным дружалюбным візітам у гэтай краіне знаходзілася дэлегацыя Вярхоўнага Савета СССР на чале з членам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, кандыдатам у члены Палітбюро ЦК КПСС, першым сакратаром ЦК Кампартыі Беларусі Ц. Кісялёвым.

Дэлегацыя была прынята прэзідэнтам Федэратыўнай Рэспублікі Бразіліі генералам Жаао Фігейрэдэ. Прэзідэнту было ўручана пасланне Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнева.

У ходзе сустрэчы адбыўся абмен думкамі па раду міжнародных праблем і перспектывах развіцця савецка-бразільскіх адносін.

Савецкія парламентарыі азнаёмліліся з дзейнасцю вышэйшага заканадаўчага органа краіны. У час сустрэчы з высокімі прадстаўнікамі бразільскіх улад яны былі інфармаваны аб важных палітычных, эканамічных і сацыяльных аспектах жыцця Бразіліі.

Дэлегацыя Вярхоўнага Савета СССР зрабіла паездку па краіне.

У ходзе гутарак савецкія дэпутаты расказалі аб асноўных напрамках унутранай і знешняй палітыкі СССР, аб мірных ініцыятывах Савецкага Саюза, змешчаных, у прыватнасці, у апошніх выступленнях кіраўніка Савецкай дзяржавы Л. І. Брэжнева і яго палітычнай групы ў дачыненні да разбраення.

Савецкія і бразільскія парламентарыі падкрэслілі важнасць расшырэння савецка-бразільскага супрацоўніцтва, а таксама сваю зацікаўленасць у справе ўмацавання міру.

Бакі выказаліся за далейшае расшырэнне кантактаў.

Савецкая дэлегацыя перадала запрашэнне Вярхоўнага Савета СССР дэлегацыі палаты дэпутатаў нацыянальнага кангрэса Бразіліі наведаць Савецкі Саюз з афіцыйным візітам. Запрашэнне было з удзячнасцю прынята.

РЭСПУБЛІКА НА ВДНГ У МАСКВЕ

У С'ЯМ'І АДЗІНАЙ

Буйнейшая экспазіцыя года «У сям'і адзінай», прысвечаная 60-годдзю ўтварэння СССР, адкрылася ў Маскве на галоўнай выстаўцы краіны. Беларускі раздзел размясціўся на плошчы 1000 квадратных метраў. Тут шырока прадстаўлены станкі з праграмным кіраваннем, аўтаматычныя лініі, макеты аўтапаяздоў «МАЗ» розных мадыфікацый, вялікагрузных аўтамабіляў «БелАЗ», трактароў «Беларусь», сіласаўборачнага камбайна «КСК-100» і іншыя вырабы.

Экспанаты і матэрыялы раздзела «Хімічная і нафтахімічная прамысловасць» расказваюць аб дасягненнях у адной з самых маладых і перспектывных галін народнай гаспадаркі рэспублікі, якая прадстаўлена прадукцыяй Наваполацкага нафтахімічнага комплексу, аб'яднання «Беларуськалій», гродзенскага «Азота», Мазырскага нафтаперапрацоўчага, Бабруйскага шыннага заводаў.

У сёняшніх поспехах Беларусі — праца савецкіх людзей з многіх рэспублік. З іх данамогай узведзена нямала буйных прамысловых прадпрыемстваў. У сваю чаргу, беларускія архітэктары, праекціроўшчыкі і будаўнікі стварылі праекты забудовы мікра-раёна ў Ташкенце, удзельнічалі ў праектаванні аб'ектаў на Украіне, у Арменіі, Таджыкістане, Казахстане і іншых саюзных рэспубліках.

Экспазіцыя раздзела «Сельская гаспадарка» расказвае аб далейшым развіцці аграрнага комплексу рэспублікі, аб яе ўкладзе ў вырашэнне Харчовай праграмы. Тут прадстаўлена новая тэхніка і перадавая тэхналогія сельскагаспадарчай вытворчасці, новыя праекты комплекснай забудовы вёскі, вопыт лепшых жывёлаводаў і палыводаў.

Вялікую цікавасць выклікаюць раздзелы «Адукацыя і навука», «Культура, спорт, ахова здароўя, адпачынак» і «Тавары народнага спажывання».

Рознабакова паказана і дзейнасць Беларусі на міжнароднай арэне. З'яўляючыся членам ААН і цэлага рада яе спецыялізаваных устаноў і арганізацый, БССР уносіць дастойны ўклад у барацьбу за мір, калектывную бласпеку і разбраенне.

СЕНАКОС

Фёдар Мязько стаіць па калена ў роснай траве і выцірае лоб.

Пераводзіць дух.

Побач тарахціць касілка.

— Гэй, дзядзька Фёдар, — крычыць з'едліва Мішук (так у Горках па-свойску клічуць аднаго з лепшых механізатараў калгаса «Сцяг камунізму» Міхаіла Клімовіча), — давай наперагонкі. Хто каго? Га?

«Бач, задавака», — злуецца Фёдар Мязько.

— Ты, во, касу вазьмі ды пакажы, на што здатны. А ўпраўляць тэхнікай і я майстар...

У Клімовіча касілка «Е-301», вырабленая ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы, новенькая, з іголачкай. Працуе — залюбуешся. Круг за кругам, круг за кругам... Травы кладуцца ў валкі, бы пад шнурок. Вядома, тут не толькі высокія тэхнічныя вартасці касілка, але і спрактыкаванае механізатарскае вока Клімовіча. Работнік ён хваціць, кемлівы: за нейкія дзве-тры гадзіны столькі накасіў... Трава ж сцяной стаяла. А цяпер?

Пракосы...

Адны пракосы...

Некалі лепшыя горкаўскія касцы выкошвалі за дзень не больш 7—8 гектараў, а цяпер адзін Мішук нарэжа траву ў паўтара-два разы больш. І які Ніводнай травінікі не пакіне.

А прыхопца гэтак касілак пяць-шэсць?! Ды што там пацьшэць! Толькі ў іхняй, горкаўскай брыгадзе, зараз працуюць чатыры корманарыхтоўчыя агрэгаты. І сярэд іх такіх высокапрадукцыйных, як сіласаўборачны камбайн вытворчасці «Гомсельмаша» — «КСК-100», тая самая «Е-301»... «КСК-100» рэжа зялёную масу і адразу ў прычэп грузіць, а толькі што скошаныя валкі за «Е-301» падбірае польскі «Аграмёт» — аб'ёмны, дыхтоўны прычэп, які здольны пры дапамозе ўласнага падборшчыка загрузіць у накіпальнік больш трох тон зялёнай масы.

Сучасная кормаўборачная тэхніка, вядома, працуе ў гэтыя дні і ў іншых брыгадах гаспадаркі. Пара цяпер стаіць гарачая. А таму з ранку і да позняга вечара ракоўчыя машыны на калгасных сенажацях. Механізатары працуюць у дзве змены. Такая арганізацыя зялёнага жытця не толькі павышае прадукцыйнасць працы, але і дазваляе людзям, занятым на нарыхтоўцы траў, лепш адпачыць, удзяліць больш часу і ўласнай гаспадарцы. Паклапаціліся ў калгасе і аб гарачым харчаванні. Два разы на дзень

на сенажаці завозяцца гарачыя абеды.

Ці думалі тут калі, што на гэтых непраходных лугах ды балотах будзе такая трава расці? Ды й яшчэ касілка пабягуць!

Роўнядзь жа якая!

Учора калгасны спецыяліст па кормавытворчасці Рыгор Шымко прыязджаў — прасіў Фёдара Мязько абкасіць васьм гэты канал. Аж да самага лесу — больш двух кіламетраў. А ён прыжмурыўся так хітравата і кажа: а ці варта, маўляў. У калгасе ж адных лугоў і пашаў каля дзвюх тысяч гектараў! Пакасіць усё гэта ды давесці да ладу — на паўтары зімы хопіць. Ды і кармы якія цяпер рыхтуюць! Сілас! Сена! Сянажні! Вітамінную муку! Сянажню масу, крыху падвяленую, адразу ж у сянажніны вежы закладваюць (іх толькі на Горкаўскай малочнаварнай ферме ажно чатыры). Не пустаюць і сіласныя ямы, сянажныя паветкі. Увогуле, у калгасе штогод запахваюць для чатырох тысяч галоў грамадскага статку не менш 12 тысяч тон кармоў. А ў спрыяльна кліматычны год і таго больш.

Але ж ці не ведае аб усім гэтым ён, Фёдар Мязько? Ну, вядома, як і тое, што Рыгор Шымко, нягледзячы ні на які дастатак, абмацае кожную купінку, зазірне пад кожны кусцік — ніводнай травінікі не праміне.

Клапатлівы!

За грамадскую гаспадарку хварэе, як за ўласную. Ну, здавалася б, які дадатак з гэтых дзвюх-трох сотак, што па каналу? А ён: трэба касіць, дзядзька Фёдар. Не перашкодіць, маўляў.

І не перашкодіць.

Вось і косіць ён, Фёдар Мязько.

Ды і ці толькі ён адзін? Дзясцяткі людзей працуюць у гэтыя дні па сенажацях гаспадаркі — хто з косамі (у цяжкадступных месцах для тэхнікі), хто на сіласаўборачных камбайнах ці касілках, а хто на прэспадборшчыках... Не менш ажыўлена і ля сянажных вежаў, сіласных ям... Словам, у калгасе стараюцца як мага больш нарыхтаваць кармоў для грамадскай жывёлы. Зіма прыйдзе — як знойдеш. Вось такая дзелавая, па-гаспадарску клапатлівая атмасфера радуе Мязько, яго сялянскую натуру.

Цудоўная гэта пара — сенакос!

Яраслаў СІДОРЫН.
Старадарожскі раён.

Па-гаспадарску вядуць касавіцу траў у калгасе «Зара» Мядзельскага раёна. Штодзённа кожны механізатар збірае зялёную масу амаль з 15 гектараў.

НА ЗДЫМКУ: уборка шматгадовых траў у калгасе.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

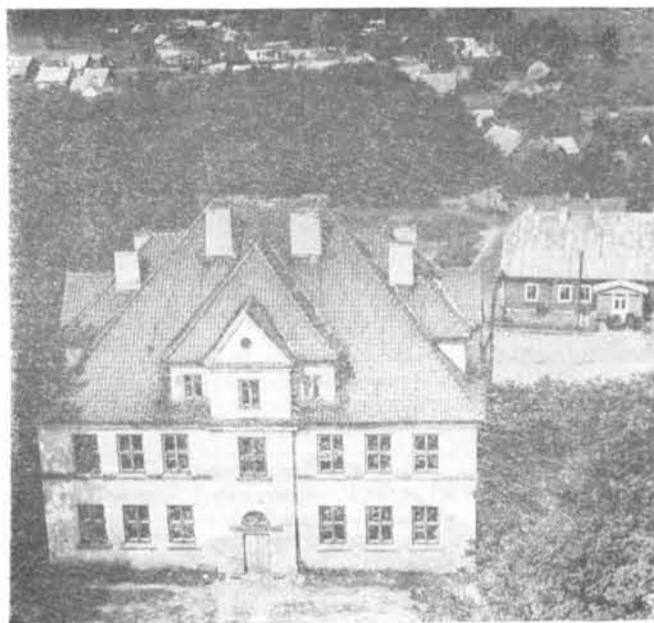
І. ЛЯ БЕЛАЙ ВЕЖЫ

На старажытным гербе Камянца — закрытыя вароты і пры іх бярозка. Не заваёўнікі і грабежнікі, а вартаўнікі, абаронцы сваіх лясоў, зямлі, жыцця заснавалі ў XIII стагоддзі на заход-

ніх рубяжах Русі горад Камянец. Ад тых часоў як помнік абароннага дойлідства захавалася да нашых дзён Белая вежа, узведзеная дойлідам Алексам па

загаду вальнскага князя Уладзіміра Васількавіча. **НА ЗДЫМКАХ:** уезд у горад Камянец; інтэрнат. Будынак былой школы. Пабудаваны ў 30-я гады.

СЦЕЖКАМІ ВАСІЛЯ ФУРСАВА

У вёсцы Ферма я сустрэўся са Сцяпанам Міцэвічам. Першы старшыня тутэйшага калгаса імя Леніна, удзельнік дзвюх войнаў. Шмат ведаў за свае восемдзесят гадоў, многае памятае. Міцэвіч раскажаў мне пра сваю і навакольных вёскі, пра вядомых людзей, што выйшлі адсюль.

— У нас тут і свой герой ёсць, Васіль Фурсаў, — сказаў Сцяпан Нікіфаравіч. — Толькі пра яго мала хто ведае. Родам ён з суседняй вёскі Малыя Хутары. Героём Савецкага Саюза стаў у час Вялікай Айчыннай вайны. Ды вось нікога з Фурсавых тут няма, выехалі.

...У 1933 годзе бацька Васіля Ягор Фурсаў з жонкай Ефрасіняй рашылі пераехаць у Данбас, на шахты. Узняў з сабой трынаццацігадовага сына Васіля і старэйшую дачку Кацярыну. А потым у горад Лісічанск Варашылаўградскай вобласці пачаліся астатнія тры сыны і чатыры дачкі Фурсавых.

Тут Васіль скончыў сямігодку, вучыўся на токара. Потым уладкаваўся на шахту імя Цітова, дзе працаваў яго бацька і браты. Адсюль яго праводзілі на службу ў Чырвоную Армію. Калі пачалася вайна, Васіль Фурсаў удзельнічаў у баях за Кіеў, быў паранены. Аб гэтым сведчаць дакументы. У дзевяці Цэнтральнага архіва Міністэрства абароны СССР сказана: «Старшыня стралковай роты 1339-га стралковага палка 318-й стралковай дывізіі Васіль Ягоравіч Фурсаў, 1920 года нараджэння, член КПСС, у Чырвонай Арміі з 1940 года, прызваны Лісічанскім райваенкаматам Варашылаўградскай вобласці, званне Героя Савецкага Саюза прысвоена Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 17.XI.1943 года за фарсіраванне Керчанскага праліва. Адрас сям'і: Варашылаўградская вобласць, Лісічанскі раён, г. Пралетарск, паштовае аддзяленне Цітова, 2-гі Лясны, дом 13». Значыць гэта і ёсць той самы Фурсаў з Малыя Хутары, што ў Краснапольскім раёне на Магілёўшчыне. Але... З архіва паведамлі таксама, што ў картцы № 10929 на Героя Савецкага Саюза Васіля Ягоравіча Фурсава месца нараджэння і жыхарства не ўказаны. Таму і нельга было доўгі час дзедацца, што Фурсаў наш зямляк, яшчэ адна зорка Беларусі.

318-я стралковая дывізія ўдзельнічала ў штурме Новарасійска. У яе саставе быў 1339-ты стралковы полк, якім камандаваў таксама наш зямляк падпалкоўнік Сяргей Каданчык з вёскі Маісеевічы Асіповіцкага раёна Магілёўскай вобласці. У гэтым палку старшыняй трэціх роты быў Васіль Фурсаў. Пра смелы штурм палка піша ў кнізе «Малая зямля» Леанід Ільіч Брэжнеў: «...на цэментную прыстань абрушыўся 1339-ты стралковы полк пад камандаваннем С. М. Каданчыка. І хаця ўсяму палку не давялося высадзіцца, але тыя, хто зачэпіўся за бераг, у адзіным парыве кідаліся на варожы ўмацаванні. Да раніцы яны авалодалі моцным апорным пунктам — цэментным заводам «Пралетарый». На наступную ноч далучыліся астатнія падраздзяленні палка...»

Шасцёра сутак кіпелі баі за Новарасійск. І ўвесь гэты час старшыня Фурсаў знаходзіўся са сваімі таварышамі ў самым пекле баёў, паказваў узоры мужнасці, адвагі і гераізму. Ва ўзнагародным лісце, падпісаным намеснікам камандзіра 318-й Новарасійскай стралковай дывізіі палкоўнікам Корсунам гаворыцца: «Таварыш Фурсаў неасрэдна пасля высадкі арганізаваў з групай байцоў сваёй роты праследванне праціўніка, адступаючага ад берагавых умацаванняў... У дні напружаных баёў, адбіваючы контратакі праціўніка, Фурсаў знаходзіўся ў баявых парадках пяхоты і сваім асабістым прыкладам і мужнасцю натхняў байцоў на баявыя подзвігі... Смелы, рашучы і ініцыятыўны Фурсаў заўсёды знаходзіў матчынасць выхадзі з самага цяжкага становішча, якое стваралася ў напружанай баявой абстаноўцы. З крыкам «ура!» Фурсаў кідаўся ў атаку на ворага, ведучы за сабой байцоў сваёй роты... За праўленне гераізму і адвагу ў баі таварыш Фурсаў дастойна прысваення звання Героя Савецкага Саюза».

Па дакументах, на ўспамінах відавочцаў паспрабуем аднавіць карціну апошняга бою нашага зямляка.

...Бамбёжкі, шалёны артылерыйскі абстрэл. Сцяна кулямётнага і аўтаматнага агню. Але нішто не магло спыніць дэсантнікаў пры пераправе цераз Керчанскі праліў.

Старшыня Фурсаў адным

з першых выскачыў з мотабота на бераг.

— За мной! У атаку!

Аўтаматчыкі падавілі на беразе некалькі агнявых кропак праціўніка. Але вось шлях перагарадзіў дот. Настаў крытычны момант. Васіль імгненна рынуўся на фланг, упаў на зямлю і папоўз па-пластунску. За ім папаўзлі два байцы. І калі да дота заставалася некалькі метраў, старшыня загадаў:

— Гранаты!

Тры выбухі пачуліся адначасова. Дым і пыл засцілалі дот. Васіль Фурсаў і яго таварышы абганулі бетонную сцяну і ўварваліся ў каземат. Некалькі мінут — і з гарнізонам пакончана.

Імклівым ударам рота адкінула фашыстаў на некалькі кіламетраў. Аднак жорсткія контратакі працягваліся ўдзень і ўначы. Гітлераўцам удалося ўклініцца ў нашы баявыя парадкі. Старшыня Фурсаў узначаліў флангавы ўдар. Дэсантнікі змялі ворага, выбілі яго з траншэй і адкінулі.

Толькі на кароткія мінуты прыходзіла зацішша на маленькім плацдарме. Фашысты метадычна вялі артылерыйска-мінамётны абстрэл пазіцый нашых воінаў, бамбілі з паветра. У надзвычай напружаны момант, калі, здавалася, васьмь-восьмь самкінца варожае калыць, Фурсаў падняў байцоў у атаку...

Напярэдадні Васіль пісаў сябрам-шахцёрам: «Пачалі вызваленне Крыма. Знаходжуся ў вельмі гарачых баях. Перамога будзе на нашым баку». Калі гэтае пісьмо прыйшло ў Данбас, Васіля ўжо не было ў жывых... Ён загінуў гераіскай смерцю.

У горадзе Лісічанску жыўць сёстры В. Фурсава Кацярына, Надзея, Лідзія і Людміла, з якою я вяду перапіску. Жыве яна на вуліцы імя Васіля Фурсава. Там, у Лісічанску, на будынку школы, у якой вучыўся герой, устаноўлена мемарыяльная дошка. Адна з вуліц у Краснаполлі таксама будзе названа імем героя-зямляка.

...Мне захацелася яшчэ раз прайсці тымі сцежкамі, па якіх бегаў падлеткам Вася Фурсаў. Бо ў вёсцы Малыя Хутары, у яе наваколлі, гартаваўся яго характар, пачынаўся шлях да подзвігу. Тут хараша ў любую пару года. Адрозна за вёскай пачынаецца поле, на ім раскіданы дубы-волаты. За полем — лес. Здалёк чуваць вясельны галасы. Вясковыя хлапчункі ідуць з поўнымі кошыкамі грыбоў. Вакол ціха, мірна.

Сямён СЯМЕНАЎ.

ГАНАРОВЫ ГРАМАДЗЯНІН СЛУЦКА

Ёсць добрая традыцыя ў беларускіх гарадах: у дні ўсенародных свят на цэнтральных плошчах выстаўляюцца партрэты тых, хто праславіўся ў баі і працы, славу тых землякоў, ганаровых грамадзян горада, раёна. Такая традыцыя існуе і ў Слуцку. У Дзень вызвалення Беларусі ад гітлераўскіх захопнікаў случчанае убачылі ў галерэі партрэтаў знатных людзей Анатоля Дубоўскага, Героя Сацыялістычнай Працы, кандыдата эканамічных навук, былога франтавіка. Яму нядаўна прысвоена званне ганаровага грамадзяніна Слуцка ў знак прызнання яго баявых заслуг, гераізму, праўленнага ў баях за вызваленне Слуцчыны.

Анатоль Дубоўскі — чалавек цікавага лёсу. Ён з таго пакалення, на чые плечы лягла адказнасць за лёс краіны ў мінулай вайне, а пасля перамогі — за аднаўленне народнай гаспадаркі.

У 20 гадоў ён стаў камандзірам-кавалерыстам. Абараняў Сталінград, граміў ворага пад Адэсай.

Не думаў і не гадаў камандзір эскадрона капітан А. Дубоўскі, што павядзе коннікаў у атаку на роднай зямлі. Шлях кавалерыстаў злучэнна генерала І. Пліева пралёг па Слуцчыне. Да вёскі Цясова было рукой падаць, але бабываць у родным доме не ўдалося тады. Былі баі, вызвалення чакалі іншыя гарады і вёскі.

Дзень перамогі А. Дубоўскі сустрэў на тэрыторыі Чэхаславакіі. А потым было вяртанне на Бацькаўшчыну.

Цёпла сустрэлі землякі 23-гадовага афіцэра, кавалера чатырох баявых ордэнаў, многіх медалёў. Але адпачываць доўга не давалася. Аднавяскоўцы казалі: «Прымай гаспадарку. Патрэбна цвёрдая рука, гаспадарскае вока».

І васьмь А. Дубоўскі абраны старшынёй калгаса. За час свайго старшынства ён стаў кандыдатам эканамічных навук. Дарэчы, дысертацыю пісаў на матэрыяле свайго гаспадаркі, якая вельмі хутка выйшла ў перадавыя. За поспехі ў працы А. Дубоўскаму было прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Сёння Анатоль Ігнатавіч — першы сакратар Салігорскага райкома партыі, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР. Пасада адказная, клопатаў шмат. Але не забывае ён франтавых баявых сяброў. Калі ў Слуцку збіраюцца былыя кавалерысты, разам з імі і Анатоль Дубоўскі.

Рыгор ПАСТРОН.

ЯК СЯБРЫ, ЯК РОДНЫЯ

У школе № 100 Мінска дванаццаць гадоў існуе музей 8-й партызанскай брыгады. Сённяшня дзесяцікласнікі сустракаліся з яе камандзірам — Героём Савецкага Саюза Сяргеем Жуніным, з першых год вучобы былі ўдзельнікамі пошукавай работы. Ён захапіў іх сваімі расказаў, заахваціў дзедацца пра сваіх папалчнікаў. З музея пачынаецца знаёмства першакласнікаў са школай. Ён стаў месцам, дзе праходзяць урокі гісторыі, дзе ўручаюць камсамольскія білеты, прымаюць у піянеры. Тут сярод дарагіх рэліквій мацней сувязь з Радзімай, дзе з фатаграфій глядзяць удзельнікі Вялікай Айчыннай, дзе праходзяць традыцыйныя сустрэчы былых партызан 8-й брыгады ў Дзень Перамогі.

— ...Многія эпізоды не знайшлі патрэбнага адлюстравання ў дакументах, толькі відавочцы з'яўляюцца адзінымі сведкамі баявых спраў. Мы тады не думалі, што прыйдзеца пісаць гісторыю для будучага пакалення, мы проста сумленна выконвалі свой абавязак перад Радзімай і народам, — гаворыў Сяргей Жунін.

За тры гады партызаны брыгады пусцілі пад адхон 214 варожых эшалонаў, 299 паравозаў, узарвалі 342 масты, 569 аўтамацтваў, 278 кіламетраў ліній сувязі, пашкодзілі 9730 чыгуначных рэек, правялі 20 брыгадных і 70 атрадных адкрытых баёў, знішчылі 19 тысяч гітлераўцаў. К канцу 1944 года ў 8-й партызанскай брыгадзе было каля трох тысяч чалавек.

У картатэцы музея сабраны матэрыялы аб 300 байцах, успаміны, пісьмы, дакументы, фатаграфіі...

Разам з беларусамі, ваявалі рускія, украінцы, палякі, казахі, чувашы, удмурты, мардвіны, грузіны... Партрэт аднаго з іх змешчаны на стэндзе музея. Пад ім подпіс: «Шалва Эраставіч Сахадзе — разведчык 28-га атрада». Жыве ў Магілёўскай вобласці ў гарадскім пасёлку Круглае. Роднай стала для грузіна беларуская зямля, якую ён абараняў разам з таварышамі, разам са сваёй будучай жонкай урачом атрада Таццянай Драздоўскай.

Пра гады вайны Сахадзе раскажае ажыўлена, ахвотна. Памяць захоўвае імёны, назвы ўсіх населеных пунктаў, дзе давалася змагання, дзе гінулі таварышы...

— Добра помню, як у 1943 годзе ў баі за вёску Стаі ў Круглянскім раёне Магілёўскай вобласці загінуў мой зямляк Дзмітрый Двалі. Нядаўна памёр былы камандзір узвода падрыўнікаў Давід Гівадзе. Падрыўнік нашага атрада Іосіф Інанашвілі жыве ў Грузіі.

Сахадзе кіраваў Круглянскім прамысловым камбінатам, цяпер на пенсіі.

В. ШПОТА.

XIX Еўрапейская сустрэча студэнтаў

МІР — НАША АГУЛЬНАЕ ПРАВА

У міжнародным маладзёжным цэнтры «Юнацтва», што пад Мінскам, з 24 па 29 чэрвеня 1982 года праходзіла XIX еўрапейская сустрэча студэнтаў.

Па традыцыі месцам правядзення такіх сустрэч становяцца па чарзе сацыялістычныя і капіталістычныя краіны. Папярэдня, XVIII, у мінулым годзе адбылася ў Вене.

Амаль 100 прадстаўнікоў міжнародных і рэгіянальных арганізацый студэнцтва і моладзі, у тым ліку Сусветнай федэрацыі дэмакратычнай моладзі (СФДМ), Міжнароднага саюзу студэнтаў, студэнцтва СССР, сацыялістычных краін Еўропы, а таксама капіталістычных — Англіі, ФРГ, Францыі, Аўстрыі і іншых — упершыню сустрэліся ў Савецкім Саюзе. Форум праходзіў пад уражаннем апошніх мірных ініцыятыў Савецкага Саюза, якія з'явіліся канструктыўнымі крокамі па стрымліванні гонкі ўзбраенняў, прадукцыйнага пагрозы ядзернай катастрофы.

У гарацых дыскусіях удзельнікі абмяркоўвалі тры асноўныя пытанні: студэнты ў барацьбе за мір і раззбраенне, адукацыя і барацьба супраць яе мілітарызацыі, жанчына ў грамадстве і сістэме адукацыі.

Людзі розных светапоглядаў і перакананняў сыходзіліся на адной думцы: толькі настойлівая барацьба за мір можа дапамагчы вырашыць і іншыя сацыяльныя праблемы, існуючыя зараз у капіталістычных краінах, у прыватнасці, беспараце, дыскрымінацыю жанчыны, мілітарызацыю эканомікі і многае іншае, што ўплывае на лёс моладзі.

Адкрываючы сустрэчу, старшыня камітэта маладзёжных арганізацый СССР Уладзімір Аксёнаў адзначыў: «У сённяшніх умовах, калі рэакцыйныя сілы імкнуцца дыскрэдытаваць ідэі раззбраення, калі яны паскараюць падрыхтоўку да вайны, значэнне нашых сустрэч узраслае. Пытанне, якое хвалюе студэнцтва Еўропы, як і ўсіх людзей, — гэта пытанне аб прадукцыйна-ваеннай пагрозы, захаванні і трываласці міру».

Кіраўнік інфармацыйнага цэнтры ААН Леанід Раманаў зачытаў пасланне генеральнага сакратара ААН Х. Перэса дэ Куэльяра ў адрас XIX еўрапейскай сустрэчы студэнтаў, у якім, у прыватнасці, гаворыцца, што, пакуль у дзяржаў ёсць зброя масавага знішчэння, пакуль яна бесперапынна ўдасканальваецца і нарошчваецца, не можа быць упэўненасці ў тым, што яна не будзе выкарыстана супраць чалавецтва.

На ўсіх узроўнях з вялікай адказнасцю мы павінны накіроўваць сваю энергію і сродкі на забеспячэнне дабрабыту людзей. Кожны можа ўнесці свой уклад у гэта. Ад таго, як мы ставімся, адзін да аднаго і як мы супрацоўнічаем, залежыць сёння лёс чалавецтва.

Заклапочанасць трывожнай абстаноўкай у свеце аб'ядноўвала ўдзельнікаў сустрэчы. Тэма барацьбы за мір гучала ў кожным выступленні. Прадстаўнік камуністычнага Саюзу студэнтаў Даніі і СФДА Хенрык Брант сказаў, што моладзь можа ўнесці значны ўклад у развіццё раззбраення. Па сутнасці — гэта адна з асноўных мэт XIX сустрэчы студэнтаў кантынента.

Хенрык Брант адзначыў, што праблемы, з якімі сутыкаецца моладзь капіталістычных краін — беспараце ў сярэд моладзі, дыскрымінацыя ў сферы адукацыі і іншае, — не маюць месца ў СССР. Далей ён сказаў, што пагроза стаць у 18 год беспарацымым накладвае трагічны адбітак на ўсё жыццё чалавека. Засяродзіў увагу на тым, што ў сваёй дзейнасці арганізацыям моладзі трэба ўлічваць узмацненне дэзінфармацыі ў краінах Захаду аб жыцці ў сацыялістычных дзяржавах і дзве лініі ў міжнароднай палітыцы: СССР і краіны сацыялістычнай сядружнасці імкнуцца да міру, робяць канструктыўныя захады ў напрамку раззбраення, а Запад імкнецца да канфрантацыі.

«Не дазім узарваць свет!», «Не дазволім вар'ятам знішчыць нашу прыгожую планету!» — такія думкі выказвалі ўдзельнікі сустрэчы. Трывогай за лёс міру прасякнуты

і радкі звароту, які прыняла XIX еўрапейская сустрэча студэнтаў да другой спецыяльнай сесіі Генеральнай Асамблеі ААН па раззбраенню ў Нью-Йорку. «Мы вітаем усе мірныя ініцыятывы, накіраваныя на прыняцце і ажыццяўленне дзейных мер па забеспячэнню ўзаемнай бяспекі ўсіх дзяржаў, — гаворыцца ў звароце. — Мы настойваем на прыняцці і ажыццяўленні дзейных і эфектыўных мер у галіне раззбраення, якія б уключылі замарожванне ядзерных узбраенняў і знішчэнне ядзернай зброі».

Так, голас моладзі — гэта голас міру. Ён прагучаў у выступленнях міралюбівых сіл у многіх краінах Еўропы сёлетняй вясной. У грандыёзным маршы міру, які прайшоў па гарадах кантынента, удзельнічалі і прадстаўнікі студэнцкага форуму. Думка, што за мір трэба змагацца, стала яго дэвізам.

Дэлегаты заяўлялі аб імкненні да барацьбы за мір на мітынг у Хатыні, выказвалі салідарнасць з народамі Цэнтральнай Амерыкі ў барацьбе за незалежнасць на мітынг у Беларускай універсітэце імя Леніна. Слова міру, слова барацьбы за прагрэсіўныя ідэалы абуджае маладыя сэрцы, знаходзіць прыхільнікаў, множыць рады змагароў. «Народ Сальвадора не паставіць на калені! Мы будзем весці барацьбу да апошняй кроплі крыві!», — сказаў на мітынг у БДУ сальвадорац Херарда Эрэра.

...Тут, пад Мінскам, дзе на маляўнічым беразе Мінскага мора высіцца корпус цэнтры «Юнацтва», давялося бачыць вясёлых, шчырых маладых людзей. Нават дажджлівае надвор'е не псавала настрою. Усмешка, жарт, цікаўнасць — бадай найбольш характэрныя рысы гасцей Беларусі, якія пазнаёміліся з выдатнымі мясцінамі Мінска, сустрэліся з моладдзю рэспублікі.

За сталом у холе нечакана сабралася група. Разглядаюць здымкі — хроніку сустрэчы, усміхаюцца. Гучаць руская, англійская, іспанская мовы.

Сімпаатычны малады чалавек назваў сваё прозвішча — Прыгошын. Як высветлілася, Хорхе (а па руску Георгій) — аргенцінец рускага паходжання. Яго дзед і бабуля ў свой час жылі на Украіне. Юрыст Хорхе Прыгошын з'яўляецца віцэ-прэзідэнтам СФДМ, у сваім выступленні на мітынг у Хатыні ён адзначыў:

— СФДМ накіроўвае свае сілы на абарону людзей, на спыненне спроб імперыялізму распаліць пажар новай сусветнай вайны. Наш дэвіз: «Моладзь, яднэйся! Мір — наша агульнае права».

Аб XIX еўрапейскай сустрэчы, аб яе ўкладзе ў барацьбу за мір Хорхе сказаў, што ўсё ў большай ступені барацьба за правы чалавека звязана з барацьбой за мір. Весці барацьбу толькі за свае правы ізалявана ад барацьбы за мір — значыць, страціць іх зусім. Жыццё не раз пацвярджала гэту ісціну...

Думкі, выказаныя на XIX еўрапейскай сустрэчы студэнтаў, сугучныя з пазіцыяй нашай краіны, адлюстраванай у пасланні Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнева другой спецыяльнай сесіі Генеральнай Асамблеі ААН па раззбраенню. У ім таксама гаворыцца: «Калі выдзеліць самае важнае, набалелае, што хвалюе цяпер людзей ва ўсіх кутках нашай планеты, над чым б'ецца думка дзяржаўных і грамадскіх дзеячаў у многіх краінах свету, то гэта клопаты аб тым, каб спыніць бясконае нарошчванне ўсё больш разбуральных відаў зброі, дабіцца пералому да паліпшэння міжнародных адносін, не дапусціць ядзернай катастрофы».

Моладзь таксама хвалюецца, спадзяецца і змагаецца за гэта.

Георгій ПАВУЛЯ.

НА ЗДЫМКАХ: танец дружбы; прагулка на яхце па Мінскім моры.

Фота Я. КОКТЫША.

пішуць землякі

РАШУЧЫ ПРАТЭСТ

З усіх канцоў планеты даходзяць да нас весткі аб выступленнях супраць пагрозы вайны, за мір і раззбраенне. Рух за мір з кожным месяцам набірае сілу і тут, у Аўстраліі. Па ўсёй краіне прайшлі дэманстрацыі прыхільнікаў міру, у якіх прынялі ўдзел дзесяткі тысяч чалавек. Такіх масавых выступленняў тут не бачылі з часу вайны ў В'етнаме. Знамянальна, што ўдзел у гэтых дэманстрацыях прымалі прадстаўнікі самых розных слаёў грамадства. На чале калоны ў Сіднеі, напрыклад, ішлі лаўрэат Нобелеўскай прэміі Патрык Уайт, славуць спевакі Маргарэт Роднайт і Робін Арчар, намеснік прэм'ера правінцыі Нова Паўднёвы Уэльс Джэк Фергасон, дэпутаты парламента ад лейбарысцкай партыі Том Урэн і Артур Гейтзель, многія прагрэсіўныя царкоўныя дзеячы. Нават у Аўстраліі, якая, здавалася б, знаходзіцца даўка ад іншых мацерыкоў планеты, адчуваецца глыбокая трывога ўсяго чалавецтва з прычыны растучай пагрозы тэрмаядзернай вайны, узнікшай у выніку безадказнай палітыкі адміністрацыі Рэйгана. Такія палітыка нястрымнай гонкі ўзбраенняў ставіць пад пагрозу ўсе народы зямлі. А ў кожнага ж народа ёсць уласныя праблемы, на вырашэнне якіх варта было б накіраваць тыя сродкі, якія пажырае сёння гонка ўзбраенняў. У Аўстраліі, напрыклад, ды і ў многіх іншых капіталістычных краінах, вялікая колькасць беспрацоўных. Іх жыццё з дня на дзень становіцца цяжэйшым з-за інфляцыі і скарачэння дзяржаўнай дапамогі. У цэлым у эканоміцы краіны назіраецца значны спад.

Гэтыя праблемы, вядома ж, можна вырашыць. Але толькі ва ўмовах мірнага суіснавання і свабоднага гандлю паміж заходнімі і сацыялістычнымі краінамі, у тым ліку і з Савецкім Саюзам. На думку многіх аўстралійцаў, першым крокам да забеспячэння трываласці міру для нашай краіны можа стаць нейтралітэт Аўстраліі. Затым мы, я маю на ўвазе ўсіх разумных людзей планеты, павінны рашуча дабівацца забароны атамнай, нейтроннай і іншай зброі масавага знішчэння. Інакш гонка ўзбраенняў падштурхне нас да краю безданы, у якой можа назаўсёды загінуць зямная цывілізацыя.

Для нас, прагрэсіўных славянскіх эмігрантаў у Аўстраліі,

На прасторах Родны

ВИНА МОЛДАВИИ

— Вино — как ребенок: чем меньше его беспокоить, тем лучше оно себя чувствует... Не согласны? Ну хорошо, о детях не будем спорить, а вот за вино я ручаюсь!..

Так началась наша беседа с Георгием Козубом, заместителем председателя агропромышленного объединения «Молдвинпром», крупного производителя и поставщика вина, в том числе и на экспорт. Более половины виноградников в Молдавии принадлежит «Молдвинпрому», объединение выпускает каждую восьмую бутылку вина, производимого в стране. Мой собеседник — выходец из крестьянской семьи. Он с отличием закончил школу, затем также с отличием — винодельческое училище, наконец — Одесский техноло-

массовые марши за мир з'яўляюцца паказчыкам росту с'вадомасці мясцовага насельніцтва, якое звычайна вельмі п'асіўнае ў палітыцы. Гэта дае нам надзею на тое, што сумеснымі намаганнямі людзям усё-такі ўдасца захаваць мір на зямлі і забяспечыць шчасліваю будучыню нашым дзецям.

Г. ТОМСАН-ТРАБЦКОЙ.
Аўстралія.

БЯДА ЗА БЯДОЙ

Дарагія сябры ў рэдакцыі «Голасу Радзімы». З вялікай радасцю заўсёды атрымліваю вашу газету і пісьмы. На жаль, ніяк не магла вам адказаць. Вось толькі зусім нядаўна пачала нармальна працаваць рука. Але давайце расказаў ўжо ўсё па парадку.

У канцы снежня мінулага года ў майго мужа здарыўся трэці інфаркт, і мы адвезлі яго ў бальніцу. Нібыта пачаў там крыху папраўляцца. Калі ўжо думала, што небяспека мінула, нечакана прыйшла бяда. У канцы студзеня мой муж памёр. Нікому не жадаю перажываць такое гора, але нічога не зробіш — такое жыццё. Пакрысе пачала адыходзіць ад перажыванняў, а ўжо і другая бяда. Неяк вечарам муж майго дачкі праводзіў мяне дамоў. Ідзем па вуліцы, нібыта ўсё спакойна. Раптам чуем вышцё сірэны. Паліцэйская машына гоніцца за машынай з бандытамі. І гэтыя бандыты, вядома, не глядзячы ні на якія светлафоры, прама наскочылі на нас. Мы абодва апынуліся ў бальніцы. Я моцна ўдарылася галавой, і мне рабілі аперацыю на вачах. Са студзеня да сакавіка праляжала ў бальніцы. Вылісалі да свята 8 Сакавіка, але я яшчэ доўга нічога не бачыла. Чалавек — аптыміст. І я думала, што воль крыху папраўляцца, паеду ў гасці ў Магілёў да мамы. Вельмі хацелася пабыць у Беларусі, зайсці ў рэдакцыю, у таварыства «Радзіма». Але, відаць, сёлета не суджана, таму што са мной зноў здарылася бяда. Не паспелі адзначыць жаночае свята, як я зноў апынулася ў бальніцы. 7 сакавіка ў шэсць гадзін вечара (яшчэ зусім светла) я праходзіла міма вялікага магазіна. Каля яго заўсёды многа людзей, усе бягуць туды-сюды. І вось у гэтым людным месцы мяне збілі з ног два маладыя бандыты. Адзін хацеў выхапіць сумачку, але рамень зачэпіўся за руку. Ён рваў сумку і вывіхнуў мне руку. Ад болю я ўпала, разбіла калена і зноў

ударылася галавой. Усё адбылося так хутка, што ніхто нават не паспеў апамятацца. Такія ў мяне навiны.

Вось як «свабодна» жывецца ў нас у «вольным» свеце. Настолькі свабодна, што бандыты, не баючыся, нападаюць на людзей сярод белага дня. З-за іх мне два разы давялося пабываць у бальніцы. Ды і цяпер яшчэ не вельмі добра сябе адчуваю. Дрэнна пачаўся для мяне гэты год. Таму і не пісала вам доўга. Ад усяго сэрца прашу перадаць мой паклон роднай Беларусі.

Леанарда МАЛЕЕВА.

Італія.

КАЗАЧНАЕ ЦАРСТВА

Ніколі раней я не пісала ў газету. Але цяпер мне вельмі хочацца расказаць аб незвычайным уражанні, якое пакінула ў мяне леташняя паездка на Радзіму. Тым, хто жыве далёка на чужыне, зрабіць такую паездку нялёгка. Есць даволі многа перашкод, але самая галоўная, вядома, грошы. Аднак, як у нас гаворыцца, хто хоча, той даб'ецца, хто шукае, той заўсёды знайдзе. Маёй самай вялікай марай было пабываць у роднай Беларусі, і я вельмі шчаслівая, што змагла яе ажыццявіць. На жаль, мы былі на Радзіме нядоўга, але і за гэты час паспелі ўбачыць многа. Уражанні аб жыцці, рабоце, вучобе, адпачынку, вялікіх дасягненнях нашага роднага народа, блізкім нам людзей застануцца ў нашай памяці назаўсёды. Мы пабывалі ў Мінску, Брэсце, Гомелі, Баранавічах, Слоніме, Магілёве, Лідзе. Ва ўсіх гэтых гарадах першае, што кідаецца ў вочы, гэта грандыёзнае будаўніцтва. Мы ніколі не думалі, што можна так многа будаваць. Ва ўсіх гарадах растуць новыя мікрараёны, школы, стадыёны. У Мінску будуюцца метро. Нам вельмі спадабалася, што для зручнасцей людзей побач з жыллымі дамамі ўзводзяцца выдатныя дзіцячыя садыкі. Адзін з іх мы наведалі ў Брэсце. Гэта проста маленькае казаное царства. Мы зрабілі мноства фатаграфій, каб тут, дома, паказаць, з якім клопатам адносіцца Савецкі ўрад да дзяцей. А якая прыгожая і сучасная ў тэхнічных адносінах новая аўтастрада Брэст — Масква! Яна можа спаборнічаць з лепшымі замежнымі дарогамі. І вядома, самае галоўнае, гэта гасцін-

насць нашых савецкіх людзей, якую нельга параўнаць ні з чым. Увогуле, гэта паездка глыбока запала ў нашы сэрцы, і цяпер з кожным днём усё больш расце жаданне паўтарыць гэта цудоўнае падарожжа.

Аднак вяртанне дамоў было для нас зусім не такім прыемным. Мы абодва аказаліся без працы. Трэба было затраціць шмат часу і намаганняў, пакуль зноў знайшлі работу, і жыццё, нібыта, увайшло ў нармальную каляю. Пасля ўсяго, што мы бачылі на Радзіме, пераносіць гэта было асабліва цяжка. Бо ў Савецкім Саюзе такога ніколі не магло б здарыцца.

Алена ШЭУЧЫК.

Бразілія.

А ШТО Ў НАС?

У газетах і часопісах, якія приходзяць да нас з Радзімы, многа пішуць аб тым, як савецкія людзі ператвараюць у жыццё грандыёзныя планы развіцця краіны, прынятыя XXVI з'ездам КПСС. Новая пяцігодка зробіць жыццё нашага роднага народа яшчэ лепшым. Усе мы, не толькі суайчыннікі, але і ўсе разумныя людзі, радуемся поспехам сацыялістычных краін, і асабліва Савецкага Саюза. Вядома ж, параўноўваем усё гэта са сваім уласным жыццём. Напрыклад, за апошні час у вашай краіне адбылося многа падзей, накіраваных на паляпшэнне жыцця працоўных. А што ў нас? Эканамічны крызіс паглыбляецца з кожным днём. Інфляцыя працягваецца, і кошт жыцця пастаянна расце. Закрываюцца заводы і фабрыкі, усё больш людзей аказваецца на вуліцы ў радах беспрацоўных. Такое становішча не толькі ў Канадзе, але і ў большасці капіталістычных краін. Усю віну за гэта спрабуюць зваліць на Савецкі Саюз. У мясцовай прапаганды ўжо стала правілам пастаянна ўводзіць людзей у зман. Мне проста надакучыла слухаць гэтыя фабрыкацыйныя бацьчыце, падзеі ў Польшчы вінаваты ў тым, што ў Канадзе расце беспрацоўе. Мы ўпэўнены, што польскі народ паспяхова справіцца са сваімі і замежнымі рэакцыянерамі, залечыць раны і будзе паспяхова развіваць сваю эканоміку. Галоўнае, каб не разгарэўся сусветны пажар. Але мы спадзяемся, што ўсе міралюбівыя сілы нашай планеты на чале з Савецкім Саюзам не дапусцяць гэтага.

Уладзімір ХІЛЬЧУК.

Канада.

2. ЛЯ БЕЛАЙ ВЕЖЫ

Камянец меў асаблівую каштоўнасць як ключавы пагранічны ўмацаваны пункт, растуць гандлёва-рамесніцкі цэнтр, месца адпачынку і палявання, бо акружаны ён быў дрымуцымі лясамі Камянецкай і Белавежскай пушчай.

Многа было розных заваёўнікаў, якія імкнуліся ўсталяваць сваё панаванне на гэтых землях, але, бадай, самымі жорсткімі былі гады гітлераўскай акупацыі. Наступаючы ў напрамку Брэст — Пружаны — Баранавічы праз тэрыторыю Камянецкага раёна, фашысты абрушылі нябачаны шквал агню на пагранічныя ўмацаванні і населеныя пункты. Як легенды, перадаюцца праз гады расказы пра мужнюю барацьбу, якую вялі пагра-

нічнікі, адбіваючы першыя атакі захопнікаў.

З восні 1941 да ліпеня 1944 года ў горадзе дзейнічала падпольная патрыятычная арганізацыя. Падпольшчыкі падтрымлівалі сувязь з партызанамі, распаўсюджвалі сярод насельніцтва газеты і лістоўкі, здабывалі і перадавалі партызанам зброю і боепрыпасы, медыкаменты і прадукты харчавання, разам з партызанамі праводзілі дыверсіі.

Больш тысячы жыхароў раёна за гераічныя подзвігі на франтах Вялікай Айчыннай вайны ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі Савецкага Саюза. Каля дзвюх тысяч лепшых сыноў і дачок горада і наваколля аддалі

сваё жыццё за свабоду і незалежнасць краю, за наш сённяшні дзень. У Камянцы ёсць помнік, пастаўлены на магіле тых, хто загінуў, вызваляючы гэту зямлю ад ненавіснага ворага. Па ўрачыстых днях, на святы каля помніка ў ганаровай варце стаяць піянеры, да падножжа ўскладаюцца кветкі. Памяць народа нязгасная. Мы ўспамінаем загінуўшых, калі святкуем працоўныя перамогі, калі бачым, як дружна і весела бягуць у школу чародкі дзяцей, калі радуемся міру, сонцу, бязмежным прасторам нашых палёў і лясоў.

НА ЗДЫМКАХ: Камянец. Каля будынка райвыканкома; помнік воінам і партызанам, якія загінулі ў гады апошняй вайны; помнік мы і сваё мінулае.

Фота С. КРЫЦКАГА.

зависит по крайней мере от трехсот биохимических компонентов да еще ряда ароматических веществ, которые, к большому неудовольствию виноделов, легко окисляются на воздухе. Потому мы и стараемся щадить вино, возмможно меньше переливать его из емкости в емкость при изготовлении и транспортировке. Кстати, обдумываем сейчас серию серьезных мер, чтобы в конечном счете добиться главного: разливать вино на месте производства и тем обеспечить сохранение его высоких качеств.

Молдавия — край исконого виноградарства и виноделия, в развитие которых, особенно в последние годы, немалую лепту внесла наука. Какой сорт винограда выращивать для производства определенного сорта вина? И наоборот, какое вино из какого винограда делать? Простой пример: один и тот же сорт винограда «Каберне» на юге Молдавии дает плотную,

интенсивную окраску вина, а в центре ее — легкую, прозрачную. Меняются и вкус, и аромат. Многие при этом зависит от обособленной классификации, от четкой технологии винодельческого процесса.

Нет вина без винограда. Поэтому внимание ученых и специалистов нашего производственного объединения обращено прежде всего на виноградные плантации. Ну, а дальше — все по цепочке. Технология и оборудование для переработки сырья. Определение качеств сырья — именно этого сырья, данного года урожая и с данной плантации. Подбор бактериальных культур для сбраживания сырья. Технология изготовления вина. Рецептура. И, конечно, соблюдение высоких стандартов качества.

В течение многих веков молдавское виноделие традиционно ориентировалось на производство красных и белых столовых вин. Это на-

правление развивается и сейчас: за последние годы заметно расширен набор столовых вин, улучшено их качество. Создан ряд сортов красного и белого вина, отмеченных международными наградами и получивших широкое признание. Большая часть их — купажные сорта, то есть смешанные, когда вино из одного винограда обогащается добавками других сортов. Это прием, общепризнанный сейчас в мировом виноделии. Среди наших известных удач назову такие вина, как «Романешты», «Кодру», молдавское «Каберне» (в него также добавляется до 40 процентов сортов «Мерло» и «Мальбек»), «Рошу де Пуркар», «Негру де Пуркар». Это вино, кстати, ежегодно поставляется к столу английской королевской семьи.

В последние десятилетия мы активно развиваем и новые, нетрадиционные направления, которые по природ-

ным условиям Молдавии также составляют, на мой взгляд, ее истинное призвание. Это производство хереса, ароматизированных и шампанских вин.

Для производства знаменитых сортов молдавских ароматизированных вин — «Утренняя роса» и «Букет Молдавии» в системе нашего объединения работает специализированный завод-совхоз, имеющий обширные посевы ароматических трав.

На винозаводе «Яловены» налажено производство миллиона литров в год четырех сортов молдавского хереса, успешно соперничающего даже с издавна признанным испанским.

Успехом молдавских виноделов стало создание нового типа вина, необычного на первый взгляд — красного шампанского. Это вино впервые было представлено Советским Союзом на Всемирный конкурс в Болгарии в

1980 году и отмечено там золотой медалью.

Нам грешно жаловаться на невнимание жюри международных конкурсов. Не вдаваясь в подробности, скажу только, что за последние годы молдавские вина завоевали 255 золотых и серебряных медалей. Заметный интерес к ним проявляют зарубежные фирмы. Значительная часть нашей продукции идет в страны СЭВ. Среди наших покупателей и Англия (красные сухие вина), ФРГ (херес и шампанское), Голландия (преимущественно херес), Япония.

А в заключение — совет опытного винодела. С вином нужно обращаться, как с любимой девушкой: надо знать меру комплимента. Тогда вино будет не врагом, а другом: согреет озябшего, взбодрит ослабевшего, поможет отдохнуть уставшему. И для всех станет добрым приятелем.

Людмила МАКСИМОВА.

ДРУГОЕ ВИДАННЕ

РУСКА - БЕЛАРУСКАГА СЛОЎНІКА

ВЫКЛІКАНА І ПАДКАЗАНА ЖЫЦЦЁМ

Апошняя дзесяцігоддзе было даволі плённым для беларускага мовазнаўства. З'явіліся працы, якія зацікавілі не толькі спецыялістаў, але і масавага чытача. Зразумела, што размова ідзе пра шматлікія слоўнікі беларускай мовы. Сярод іх Тлумачальны слоўнік, Этымалагічны слоўнік, Гістарычны слоўнік, Украінска-беларускі слоўнік і некаторыя іншыя. Стварэнне цэлага шэрагу слоўнікаў беларускай мовы ў апошнія гады — з'ява не выпадковая. Іх выданне — гэта вынік шматгадовай падрыхтоўчай працы, якая накіравана на задавальненне тых надзвычайных патрабаванняў часу, што выкліканы новымі сацыяльнымі ўмовамі сацыялістычнага грамадства: росквітам нацыянальнай культуры, шырокай выдавецкай дзейнасцю ў рэспубліцы, ажыццяўленнем усеагульнай сярэдняй адукацыі ў краіне, пашырэннем бібліятэчнай і музейнай справы і г. д.

Значныя змены ў матэрыяльным і духоўным жыцці людзей Савецкай краіны спрыялі таму, што беларуская мова за параўнальна кароткі час выйшла з абмежаванага кола сялянскага ўжытку, высокая ўзялася над дыялектамі і зараз ва ўнармаванай літаратурнай форме абслугоўвае шырокае масы насельніцтва рэспублікі: інтэлігенцыю, рабочы клас, сялянства, студэнцтва, друк, навуку, культуру... Такое пашырэнне функцый беларускай мовы ў савецкі час прывяло к таму, што акрамя пісьмовай узнікла другая форма літаратурнай мовы — усняя. Інакш кажучы, літаратурная норма стала абавязковай не толькі на пісьме, але і ў мове шырокіх народных мас. А як вядома, у стварэнні і фіксацыі пэўных літаратурных норм вялікая роля адводзіцца рознага тыпу слоўнікам. Перакладныя слоўнікі, акрамя таго, спрыяюць абмену культурнымі каштоўнасцямі, умацаванню дружбы паміж народамі. А паколькі за гады Савецкай улады ў нашай краіне склаўся інтэрнацыянальны характар узаемаадносін паміж народамі многанацыянальнай дзяржавы, то гэта абумовіла інтэнсіўны ўзаемаўплыў і ўзабагацэнне братніх культур і моў. Вядучая роля ў гэтай справе належыць рускай мове, як сродку міжнацыянальных зносін. Таму, улічваючы гэта, а таксама шырока распаўсюджанае ў рэспубліцы руска-беларускае двухмоўе, можна гаварыць пра надзвычайна каштоўнасць для нашай мовы Руска-беларускага слоўніка. Гэтая каштоўнасць умацаецца і ўзросла ў апошні час цікавасцю да беларускай культуры і мастацтва з боку рускага, украінскага і многіх іншых народаў. Творы Васіля Быкава і Алеся Адамовіча, песні Эдуарда Ханка і Ігара Лучанка на вершы беларускіх паэтаў, п'есы Андрэя Макаёнка і карціны Міхаіла Савіцкага вядомыя сёння ва ўсіх рэспубліках нашай краіны і за яе межамі.

Нядаўна ў кнігарнях з'явілася другое (дапоўненае і перапрацаванае) выданне Руска-беларускага слоўніка. Варта нагадаць, што ўяўляла сабою першае выданне (1953 год). Навуковая грамадскасць тады высока ацаніла Слоўнік як значную падзею ў жыцці рэспублікі. Набыў папулярнасць гэты Слоўнік і ў масавага чытача, аб чым сведчыць тое, што цяпер ён стаў бібліяграфічнай рэдкасцю. Слоўнік рыхтаваўся ў цяжкіх паляваенных гадах, калі ў аўтарскага калектыву і ў рэдактараў не было падрукой ні фундаментальнай картатэкі, ні аўтарытэтай даведачнай літаратуры. Аднак створаны ў той час Руска-беларускі слоўнік пад рэдакцыяй Якуба Коласа, Кандрата Крапівы і Пятра Глебкі быў самым поўным зборам беларускай лексікі і фразеалогіі

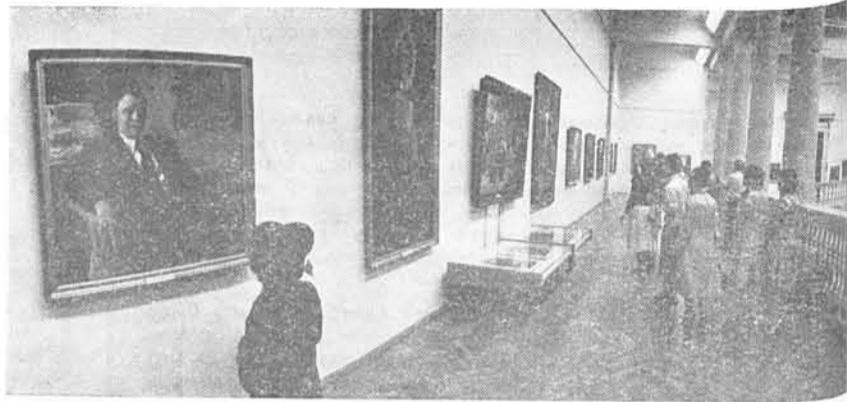
Амаль тры дзесяцігоддзі прайшло з таго часу. Даўно залечаны раны вайны, у краіне пабудавана грамадства развітога сацыялізму. З новымі сацыяльна-эканамічнымі дасягненнямі няспынна рас-

туць здабыткі духоўнай культуры савецкіх людзей. Працэсы развіцця грамадства пакідаюць свой след і ў мове, асабліва ў лексічным саставе. Слоўнікавы запас беларускай і рускай моў за перыяд з 50-х гадоў значна папоўніўся вялікай колькасцю новых слоў, якія трывала ўвайшлі ў наш паўсядзённы ўжытак. За гэты час з'явілася многа новых тэарэтычных прац у рускім і беларускім мовазнаўстве, якія вырашаюць праблемы нарматыўнасці лексікі, яе функцыянавання. Такім чынам, другое выданне Руска-беларускага слоўніка было падказана самім жыццём. Праца па яго падрыхтоўцы была распачата ў 1973 годзе супрацоўнікамі Інстытута мовазнаўства АН БССР. Яе ўзначаліў народны пісьменнік Беларусі, сапраўдны член АН БССР Кандрат Крапіва. Ён жа і з'яўляецца галоўным рэдактарам другога выдання. Вельмі вялікая работа па ўкладанню слоўніка, па рэдагаванню рукапіса пры падрыхтоўцы да выдання праведзена навуковым супрацоўнікам сектара лексікалогіі і лексікаграфіі Інстытута мовазнаўства Міколам Крыўко. Дарэчы, ён зараз працуе з выдавецтвам па падрыхтоўцы да выдання другога тома, які ў хуткім часе з'явіцца на паліцах кнігарань.

Чым жа адрозніваецца апошняе выданне ад папярэдняга? Па-першае, Слоўнік набыў некалькі іншае знешняе афармленне: выданне ў двух тамах робіць зручнейшым карыстанне ім. Па-другое, улічаны некаторыя змены, якія адбыліся пасля першага выдання ў беларускай арфаграфіі, а таксама зроблены значныя ўдакладненні пры стылістычнай характарыстыцы слоў у адпаведнасці з сучасным разуменнем нормы. І па-трэцяе, у параўнанні з першым, новае выданне налічвае больш за 108 тысяч лексічных адзінак (перакладная, уласна беларуская частка, звыш 300 тысяч слоў) і 5770 фразеалагізмаў. Папоўненне слоўніка являецца як за кошт слоў, якія былі ў літаратурнай мове, але не трапілі ў яго першае выданне, так і за кошт новых слоў, якія ўвайшлі ў моўную практыку ў апошнія дзесяцігоддзі. Да іх адносяцца шырокавядомыя інтэрнацыянальныя словы, некаторыя тэрміны, як інтэрбачанне, кібернетыка і г. д. Слоўнікавы запас новага выдання папоўніўся не толькі колькасна, але значна змяніўся і якасна. Кожнае слова без выключэння было ўзвжана з пункту гледжання функцыянавання ў сучаснай літаратурнай мове, перш чым заняло сваё месца ў другім выданні Слоўніка. Значна пашырылася кола беларускіх адпаведнікаў для больш дакладнай перадачы зместу рускага слова. Так, напрыклад, рускаму слову звязка (звязаные предметы) даюцца ў Слоўніку наступныя беларускія эквіваленты: вязка, вязанка, звязак, (пра назіраныя прадметы) явско, нізка, (паперы, нітак) жмут, (дарожных рэчаў) пакунак, (малых рэчаў) клунак, клунак. У новым выданні паслядоўна адлюстроўваецца і наяўнасць у беларускай мове спецыфічна беларускіх форм дзяслова з адценнем вялікай працягласці, неаднаразоваці дзеяння: папабегач, папавязач, папагаладач і інш. Некаторыя рускія словы і фразеалагічныя выразы (устойлівыя словазлучэнні) перакладзены інакш, чым у першым выданні, або больш дакладна: недотрога — незацэпа, соискатель — саіскальнік, утро вечера мудренее — пераначуем, болей пачуем.

Аб тым, што гэтая праца вучоных рэспублікі была паспяховай, сведчыць вялікая цікавасць да выдання шырокіх колаў насельніцтва рэспублікі і многіх чытачоў за яе межамі. Выдадзены даволі значным тыражом — 40 тысяч экзэмпляраў — Слоўнік не залягаўся на паліцах кнігарань.

Сяргей БЕРДНІК.

Выстаўка работ народнага мастака СССР А. Герасімава, прысвечаная 100-годдзю з дня яго нараджэння, экспанавалася ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР. На ёй было прадстаўлена больш за 150 работ вядомага жывапісца, якія прывезены з дома-музея А. Герасімава ў Мічурінску, з музеяў і карцінных галерэй краіны.

НА ЗДЫМКАХ: у адной з залаў выстаўкі; партрэт пісьменніка С. Сяргеева-Цэнскага [1959] — работа А. Герасімава. Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

ІНТЭРНАЦЫЯНАЛІЗМ САВЕЦКАЙ КУЛЬТУРЫ

МНОГАНАЦЫЯНАЛЬНАЯ І АДЗІНАЯ

Нашу краіну насяляюць звыш ста народаў і народнасцей. Да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі яны стаялі на розных ступенях культурнага развіцця. Адна — скажам, рускія, грузіны, украінцы, літоўцы, эстонцы — мелі сваю літаратуру, мастацтва. Другія — народы Сярэдняй Азіі, Паўночнага Каўказа — не мелі і пісьменнасці. Трэція — народы Краіннай Поўначы і Прыамур'я — фактычна знаходзіліся на-за сучаснай цывілізацыі.

За гады Савецкай улады культурная карта краіны каласальна змянілася. Народы, якія не мелі сваёй пісьменнасці, атрымалі яе; якія не ведалі прафесійнага мастацтва, далучыліся да высокіх дасягненняў чалавечага розуму, сусветнай культуры. Больш за сорок народаў і народнасцей атрымалі сваю пісьменнасць і стварылі літаратуру пры Савецкай уладзе.

Сёння савецкая літаратура ствараецца на 77 мовах. І працэс узнікнення новых літаратур працягваецца. З'явіліся першыя мастацкія творы на мове Італьянаў і самаў (і тых і іншых у СССР усюго каля чатырох тысяч). Іх аўтары — Нэл Суздалева, што жыве на Камчатцы, і Акцябрына Воранава з Мурманска.

Развіццю нацыянальных культур дапамагала і дапамагае руская мова. Імяна пасля перакладу на рускую мову творы нацыянальных савецкіх пісьменнікаў становяцца здабыткам усеагульнага чытача, выходзяць да сусветнай аўдыторыі.

Царызм перашкаджаў развіццю нацыянальных культур. У Грузіі, напрыклад, царскія чыноўнікі забаранялі ставіць спектаклі на грузінскай мове. Сёння п'есы грузінскіх драматургаў з поспехам ідуць не толькі ў самой Грузіі, але і ў больш чым ста тэатрах краіны. Да рэвалюцыі, пісаў міністр культуры Грузінскай ССР кампазітар Атар Тактакішвілі, кола чытачоў грузінскай літаратуры — адной са старажытнейшых у свеце — абмяжоўвалася толькі самімі грузінамі і невялікай колькасцю спецыялістаў грузінскай мовы. Сёння ж наша чытацкая аўдыторыя — увесь савецкі народ. Мы ніколі не перастанем захапляцца той высакароднай ролю, якую выконвае руская мова ў духоўным узаемаўзабагачэнні народаў, ва ўмацаванні культурных сувязей паміж імі.

Рускае мастацтва дапамагала развіццю нацыянальных мастацтваў, але ніколі іх не прыгнятала. Азербайджанская або ўзбекская

опера вельмі адрозніваецца ад рускай. Захоўваюць і развіваюць сваю самабытнасць армянская і грузінская жывапісца, грузінскі кінематограф, эстонскі балет.

Кожная з нацыянальных культур пастаянна чэрпае з эстэтычнага, мастацкага багацця іншых народаў, аказваючы са свайго боку на іх добры ўплыў. Гэтым працэсу ўзаемаўзабагачэння садзейнічаюць стаўленыя традыцыйнымі Дзесяцігоддзямі, месячнікі літаратуры, атэральнага і музычнага мастацтва адной рэспублікі ў другой, розныя фестывалі і святы. Урачыста адзначаюцца юбілеі вядомых дзеячаў нацыянальных культур — у апошні час гэта былі юбілеі азербайджанскага паэта Нізіма Гянджэві, армянскага філосафа Давіда Ананяна, таджыкскага паэта і грамадскага дзеяча Мірзо Турсун-Заде, эстонскага пісьменніка Юхана Смуула.

Ураджэнец горнага Дагестана аварскі паэт Расул Гамзатаў аднойчы параўнаў свае вершы з «юнакамі, якія павінны прайсці сто дарог, не губляючы пры гэтым сваіх горскіх папах». Гэтак жа савецкія мастакі не толькі не страчваюць спецыфікі нацыянальнага бразнага мыслення, але імяна яго дапамогай дасягаюць асаблівага выразнасці. І хоць на рознай нацыянальнай ніве выраслі розныя савецкія майстры — іх усіх аб'ядноўвае агульнасць поглядаў на рэальнасць, мэты і задачы мастацтва. У разнастайных нацыянальных формах усё выразней праступаюць агульныя інтэрнацыянальныя рысы.

Інтэрнацыяналізм савецкай культуры заключаецца ў тым, што яна нясе ідэі гуманізму і сацыяльнага прагрэсу, ідэі міру і дружбы.

Нядаўна чукоцкі пісьменнік Юрый Рытхэў, прадстаўнік малельскага (14 тысяч) паўночнага народа, які не меў да рэвалюцыі пісьменнасці, закончыў першую частку свайго новага вялікага рамана. Ён будзе называцца «Транскантынентальны мост» і мае падзаглавак: «Легенда аб будучым». Пісьменнік-чучка піша аб вечным міру на зямлі, аб тым, як амерыканцы і савецкія людзі будуць мост, што злучае Чукотку і Аляску, мост, што звязвае Азію і Амерыку, мост дружбы і супрацоўніцтва...

Напэўна, гэта адно з самых галоўных адрозненняў, уласцівых савецкай літаратуры і мастацтву, — яны заўсёды прасякнуты верай у чалавека.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

ЯНКА БРЫЛЬ—У ВЕТЭРАНАЎ ВАЙНЫ

Як свайго даўняга сябра і добрага знаёмага сустрэлі ў Рэспубліканскім шпіталі інвалідаў вайны народнага пісьменніка Беларусі Янку Брыля тых, хто ў свой час праліваў кроў за Радзіму, а цяпер знаходзіцца на заслужаным адпачынку. Іван Антонавіч з ветэранамі сустракаўся не ўпершыню, таму адразу за-

вязалася цікавая, задушэўная гутарка. Было пра што раскажаць пісьменніку. Асабліва хвалюючымі былі ўражанні ад працы над кнігай-памнікам, кнігай-дакументам «Я з вогненнай вёскі...», над якой Янка Брыль працаваў разам з Алесем Адамовічам і Уладзімірам Калеснікам.

З БІАГРАФІІ ПАЭТА І НАРОДА

«ПАЎЛІНКА» Ў ФРАНТАВЫМ ШПІТАЛІ

ЮБІЛЕЙНАЯ
НАВУКОВАЯ
СЕСІЯ
АН БССР

У Мінску прайшла навуковая сесія Акадэміі навук БССР, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы. З уступным словам на сесіі выступіў прэзідэнт АН БССР, акадэмік М. Барысевіч. Ён, у прыватнасці, нагадаў, што 1. Луцэвіч у ліку першых 26 снежня 1928 года быў зацверджан прадзедзім членам Беларускай Акадэміі навук.

З дакладам «Янка Купала — вялікі паэт беларускага народа» выступіў віцэ-прэзідэнт АН БССР, пісьменнік І. Навуменка. Сардэчныя словы пра Купала і яго творчасць сказалі доктар філалагічных навук В. Каваленка, член-карэспандэнт АН БССР М. Суднік, кандыдат філасофскіх навук У. Кошан, мастацтвазнаўца Т. Гаробчанка.

Юбілейная навуковая сесія АН БССР яшчэ раз прадэманстравала велізарную ролю Янкі Купалы ў развіцці беларускай і ўсёй савецкай літаратуры, навукі і культуры.

УКРАЇНА
ЎШАНОЎВАЕ
ПЕСНЯРА

У сталіцы Украіны Кіеве ўрачыста адзначана 100-годдзе з дня нараджэння Янкі Купалы. Вечар адкрыў старшыня рэспубліканскай юбілейнай камісіі Мікола Нагнібада, з дакладам аб жыцці і творчасці вялікага беларускага песняра выступіў паэт і перакладчык твораў Янкі Купалы Раман Лубкіўскі.

Пераклады вершаў Янкі Купалы чыталі ўкраінскія паэты Іван Драч, Тамара Каламіец, Сцяпан Крыжаніўскі, Сцяпан Ліцвін, Дзмітро Паўлячка, Васіль Швец, Алекса Юшчанка.

Артысты Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, якія знаходзіліся на гастролях у Кіеве, паказалі ўкраінскім глядачам неўміручую купалаўскую «Паўлінку».

прэм'еры «Паўлінкі», п'есы беларускага народнага паэта Янкі Купалы. Палата не змясціла глядачоў. Адчынілі насцеж дзверы, у калідоры было яшчэ чалавек 50. Паказаліся артысты. Гром воплескаў. Такая прывабная была Паўлінка: і сама, і адзенне. А як з'явіўся Якім — здавалася, не вытрымае будынак. Уся пастаноўка, ад пачатку да канца, прымалася з захалпеннем. Смяшыў Быкоўскі, смяшылі старыя, не адставала моладзь. Прызнацца, не чакалі такога поспеху. На спектаклі прысутнічалі члены камісіі, якая правярала работу шпітала. Старшыня камісіі вітаў нас і шчыра дзякаваў за прыемна праведзены час. Прафесар Кавалеўскі сказаў:

— Я першы раз на рэпетыцыі «Паўлінкі» пачуў беларускую мову. Яна мне вельмі спадабалася сваёй музыкальнасцю, напеўнасцю.

ПРАЗ некалькі дзён пасля прэм'еры шпіталь павінен быў даганяць перадаваю. Маршрут — Сандамірскі напрамак. На зборы далі чатыры дні. Калі ў бліжэйшых вёсках пачулі, што шпіталь пакідае іх, адразу з'явілася тры дэлегацыі. Прасілі, каб перад ад'ездам паўтарылі «Паўлінку». Начальства трохі ўпіралася, спасылаліся на зборы. Тады дэлегаты абяцалі сваю дапамогу, толькі каб адбыўся спектакль. І кіраўніцтва здалося.

Народу сабралася больш, чым першы раз. Так-сяк размясцілі глядачоў. Папрасіла слова начальнік шпітала. Яе прамова была кароткай:

— Дарагія, мы будзем старацца хутчэй дабіць праклятага ворага, а вы, закасаўшы рукавы, бярыцеся аднаўляць гаспадарку. На кожным кроку чакае цяжка праца. Мы можа не ўсе вернемся назад. Тыя, хто застаецца, убацьце нашу дарагу Радзіму яшчэ больш прыгожай, багатай, магутнай.

Слухачы гарача апладзіравалі гэтым словам. Адрозна празвінелі тры званкі. Адкрылася заслона. Паўлінка — яшчэ больш абаяльная. Твар яе свеціцца пшчотай. Няма слоў, каб перадаць захалпенне глядачоў. Потым выступалі сяляне са шчырай падзякай. Нанеслі яблыкаў, груш, сліў, памідоў, кабачкоў. Танцавалі да ўпаду.

...І цяпер, калі перабіраю ўзнагароды і на вока трапіцца масіўны значок са словамі «выдатнік санітарнай службы», мне ўспамінаецца купалаўская «Паўлінка» на І Украінскім, у франтавым шпіталі. Гэта адзін з лепшых успамінаў майго жыцця.

Васіль ГАРБАЦЭВІЧ.

У 1983 годзе Васіль Гарбацэвіч адзначыў сваё 90-годдзе. Цікавы лёс у гэтага чалавека. Нарадзіўся ён у простае сялянскае сям'я на Міншчыне. Настаўнічаў у розных вёсках Беларусі, выкладаў родную мову і літаратуру ў Магілёўскім педтэхнікуме. Арганізатар і кіраўнік магілёўскай філіі «Маладняка». Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1943 годзе быў цяжка паранены. У пасляваенны час зноў настаўнічаў. За выдатную працу яму прысвоена ганаровае званне заслужанага настаўніка БССР.

В. Гарбацэвіч вядомы і як драматург. Ён аўтар п'ес «Вяселле», «Чырвоныя кветкі Беларусі», «Пад вішнёвымі садкамі».

Цяпер жыве ў Мінску.

Прапануем увазе чытачоў успаміны Васіля Гарбацэвіча пра пастаноўку купалаўскай «Паўлінкі» ў адным з франтавых шпіталаў.

У ШПІТАЛІ ішоў агульны сход. Абмяркоўвалі бытавыя пытанні. Хворыя пачалі скардзіцца на аднастайнасць свайго жыцця.

— Толькі есці ды спаць, спаць ды есці — ці можа такі парадокс падабацца? — даводзіў адзін.

— Хаця б канцэрт нам які арганізаваць, — прапанавалі нехта.

— Такі цікавы даклад быў нашага стэрэлізатара аб мастацкай літаратуры ваеннага часу, — пачулася з радой.

Я папрасіў слова.

— Таварышы, давайце наладжваць спектаклі. Пасля пастаноўкі можна патанцаваць, пагуляць у нашым цудоўным парку. (Шпіталь размяшчаўся ў былым панскім маёнтку).

Прапанова была прынята з задавальненнем усімі хворымі.

— А хто будзе кіраваць?

— Не знойдзецца лепшы, буду кіраваць я. Гэта справа мне знаёма. Давайце кандыдатуру.

— Няма! Кіраўніком просім быць вас!

— Згодзен. А што будзем ставіць?

Прапанавалі «Юбілей» Чэхава, «Наталку-Палтаўку» І. Катлярэўскага і «Паўлінку» Янкі Купалы.

Купалаўская п'еса аказалася ў медсястры, маёй зямлячкі Яніны Грыневіч. У той жа дзень я даведаўся, як дзяўчына апынулася ў шпіталі. У 1941 годзе Яніна скончыла школу ў Мар'інай Горцы. Маці яе працавала там настаўніцай, а бацька быў начальнікам раённай міліцыі. Пачалася вайна. Бацьку мабілізавалі, а яна з маці эвакуіравалася за Волгу. Жылі ў горадзе Ульянаўску. Там адкрыліся курсы па падрыхтоўцы медсясцёр і санітараў. Гэтыя курсы і скончыла Яніна. Увесь выпуск паслалі на І Украінскі фронт.

— А «Паўлінка» як апынулася ў вас?

— А «Паўлінка» як апынулася ў вас?

— У нашай школе вельмі любілі гэту п'есу. Сваімі сіламі ставілі яе. На маю долю выпала шчасце іграць Паўлінку. Мне такім родным стаў гэты светлы вобраз, што я вырашыла ніколі не разлучацца з «Паўлінкай». Гэта мой талісман.

— А я іграў Быкоўскага.

— А хто вы?

— Настаўнік амаль з трыццацігадовым стажам. Пры фарсіраванні Дняпра кантужаны.

Пагутарыўшы, мы зразумелі, што дзве ролі ў нас, лічы, гатовы. Трэба было знайсці выканаўцаў іншых роляў. Чырваненочы, Яніна прапанавала на ролю Якіма аднаго з санінструктараў, Пятра Чумака, які, відаць, ёй падабаўся.

На ролі старых мы ў хуткім часе таксама знайшлі выканаўцаў — беларусаў. А ў масавых сцэнах павінны былі ўдзельнічаць і рускія, і беларусы, і ўкраінцы.

Так і пайшло: удзень праца, да поўначы — рэпетыцыі. Калі я прыходзіў на рэпетыцыю «Паўлінкі» і паведамляў аб поспехах удзельнікаў іншых спектакляў, мае «артысты» пачыналі біць трывогу, — але і ў іх усё ішло добра. Паўлінка і Якім былі абаяльнымі. Сцяпан і Францісь былі на сваіх месцах. Іх ролі выконвалі беларусы, якія ўжо рыхтаваліся да выліскі. Альжбета і Агата трохі адставалі, але стараліся. Танцы праходзілі лёгка, вызначаліся каларытнасцю. Сярод танцораў былі два грузіны.

На адной рэпетыцыі прысутнічалі начальнік шпітала і вядучы хірург. Пасля рэпетыцыі начальнік сказала:

— Віншую. Я атрымала вялікую асалоду.

— Спектакль ужо зусім гатовы, — сказаў хірург, — навошта цягнуць?

Такія выказванні надалі нам упэўненасці.

— Наступная рэпетыцыя будзе генеральнай, — папярэдзіў я.

І вось афіша паведамляе аб

ЛЕТА 1943 года. Савецкія войскі фарсіравалі Дняпр пад Каневам. Фашысты аказвалі ўпартае супраціўленне. Але наша авіяцыя і легендарныя «кацошы» прымушвалі ворага адступаць.

Разведка данесла, што фашыстаў у акопах няма.

— Відаць, хітруе вораг, — заўважыў палітрук.

Нас пастроілі, і камандзір загадаў:

— Таварышы байцы, перад вамі адказная задача: сустрэць ўзыходзячае сонца на тым беразе. А цяпер — усе на пантоны.

...Хутка сярэдзіна Дняпра. Міжволі лезе ў галаву думка: вось зараз на сярэдзіне ракі і сыпане град куль... Але не, цішыня. Ужо відаць прыбрэжнія кусты. Хутка мы ў нямецкіх акопах. Сустрэлі ўзыход сонца на другім беразе. Варожая разведка, відаць, данесла, што Дняпр фарсіраваны, і фашысты пачалі атаку. Адзін са снарадаў трапіў у край акупа, і мяне засыпала зямлёй, адна толькі рука засталася наверх. Санітар заўважыў яе і адкапаў мяне. Балеў правы бок, і прама мала мова. У галаве пачалі з'яўляцца ўсялякія думкі. Адна п'якла мясцерніца: няўжо назавуць тады бываць, школа? Былі б вайце, дзеці? І гарачыя слёзы пасыпаліся на пясок.

Прафесар Кавалеўскі, вядучы хірург шпітала, абрадаваў мяне:

— Будзеце яшчэ доўга вучыць дзяцей. Кантузія. Закрануць моўны цэнтр. Мова вернецца паступова. Мы пастараемся, каб хутчэй.

Праз два тыдні я ўжо нядрэнна размаўляў. Але кантузія назаўсёды засталася ў правай назе. З гэтай прычыны мяне пакінулі пры шпіталі стэрэлізатарам у аперацыйнай. Новай спецыяльнасцю авалодаў даволі хутка. Часта даводзілася бываць у палатах. Блізка пазнаёміўся з раненымі, медсястрамі, санітаркамі. Нечаканай была сустрэча з любімым маім вучнем Уладзімірам Анінічам. Малады прыгожы хлопчык, ён паміраў ад цяжкага ранення. Рабіць аперацыю — дарэчная праца, пакуты хворага. Кожную вольную хвіліну я быў каля Валодзі. Перад смерцю ён сказаў:

— Адыходжу ў небыццё з думкаю аб хуткай перамозе, што за яе я аддаю сваё жыццё, што паміраю на руках свайго настаўніка, які аб усім раскажа маме.

Анініча пахавалі з воінскімі ўшанаваннямі. Знайшлася рознакаляровая кафля, якою я абклаў магілу.

У Мірскім замку адбываліся дзіўныя падзеі. На працягу некалькіх дзён вакол яго завыхалі людзі з асвятляльнымі прыборамі і кінакамерай, а потым у самім замку ўспыхвалі паходні і гучалі палыміяныя паэтычныя радкі: Заняла ўсё, замёрла ўсё,—

Не спіць адвечнае замчышча: Там пачынаецца жыццё У вагнах старога папялішча. У старажытным Міры, на тэрыторыі замка, здымаецца новы спектакль Беларускага тэлебачання паводле малавядо-

май паэмы Янкі Купалы «На Куццю». Эксперыментальная студыя «Эфір» Галоўнай рэдакцыі праграм БТ рыхтуе гэту работу да 100-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі. Галоўныя ролі выконваюць акцёры мінскіх тэатраў — У. Шэлестаў, А. Жук,

А. Ткачонак, А. Франкевіч, Г. Маляўскі, Г. Доля. Рэжысёр-пастаноўшчык Н. Арцімовіч. НА ЗДЫМКАХ: сцэны з тэлевізійнага спектакля «На Куццю». Фота А. ДЗМІТРЫЕВА.

У ВЁСЦЫ НЕГЛЮБКА ПРАЦУЕ ГУРТОК ЮНЫХ ТКАЧЫХ

СПАДЧЫНА

Ад прадзедаў спакон вякоў
Мне засталася спадчына;
Сярод сваіх і чужакоў
Яна мне ласкай матчынай...

Гэтыя купалаўскія радкі прыгадваюцца ўсякі раз, калі гуртка заходзіць аб народнай творчасці, неўміручым майстарстве вясковых ткачых, спявачак. На ўсё свет вядомыя вырабы беларускіх майстрых з вёскі Неглюбка, што на Гомельшчыне. З пакалення ў пакаленне перадаюць яны ў спадчыну сакрэты ткацтва. Менавіта таму неглюбскі ручнік ці поспілку заўсёды адрозніш ад вырабленых у іншай мясцовасці, яны непаўторна прыгожыя, непдабныя адзін да аднаго.

Некалькі гадоў назад у мясцовай школе быў створаны гурток юных ткачых. Кіраваць ім стала старэйшая народная майстрыха Таццяна Дзеранок.

Дзяўчынкі-школьніцы з вялікім задавальненнем займаюцца ў гуртку. Пакуль іх 25 чалавек (з 7—10 класаў). Школа паклапацілася, каб у гурткуцаў былі новыя кросны, ніткі, фарбы, іншыя патрэбныя рэчы.

Кіраўнік Таццяна Фёдарэўна праводзіць заняткі вельмі цікава. Яна дапамагае дзяўчынкам раскрыць свае здольнасці ў творчасці, сфарміраваць уласны мастацкі густ. Улюбёная ў прыгажосць і колеры роднай прыроды, яна вучыць і дзяўчынак бачыць адметнае ў простым, будзённым, звычайным.

Што датычыцца тэхнікі ткацтва неглюбскіх ручнікоў, то ўсім вядома, што яна даволі складаная. Даўжыня ручніка 3,5—4 метры, шырыня — 1,5. Але галоўнае не памеры, а тое, што ручнік ткаецца па левым баку, а правы знаходзіцца ўнізе, і ўбачыць яго можна толькі тады, калі выраб знімаецца са станка. Перш чым пачаць працу на кроснах, майстрыха павінна падрыхтаваць рабочую карту, разлічыць кожны свой рух.

Усё гэта вельмі няпроста. Патрабуецца і ўменне, і вопыт. Напрыклад, узор ручніка складаецца з асобных дэталей, кожная мае сваю назву — «яблынька», «мядзведзі», «самавары». Юныя ткачыкі самастойна па дэталях складаюць узор для свайго вырабу.

За гады работы гуртка дзяўчынкі многаму навучыліся. Іх ручнікі, поспілки, сурвэтки экспанаваліся летась на выстаўцы ў Маскве, а сёлета — на абласной выстаўцы ў Гомелі.

На канікулах дзяўчынкі пабываюць у Мінску, Вільнюсе, Брэсце. Наведаюць музеі, выстаўкі, творчыя майстарні мастакоў. У далейшыя планы работы гуртка ўваходзіць і правядзенне лекцый, гутарак, творчых сустрэч з вядомымі мастакамі, мастацтвазнаўцамі, арганізацыя новых выставак сваіх работ і музея

ткацтва народных майстрых у Неглюбцы.

Новае жыццё прыйшло ў Неглюбку, старажытны цэнтр мастацкага рамства. Добраўпарадкаваныя дамы, моднае адзенне, тэлевізары, магнітафоны, аўтамабілі і матацыклы... А ў святыя жанчыны па-ранейшаму апранаюцца ў народныя касцюмы, зробленыя сваімі рукамі. Прыгожа і арыгінальна ўпісваецца гэтае адзенне ў сучасны каларыт вёскі.

Ручнік, вядома ж, не галоўная рэч у доме. Але імі па-ранейшаму ўпрыгожваюць покуць. Ні адна мясцовая дзяўчына не выходзіць замуж без тканых ручнікоў. Традыцыю, атрыманую ў спадчыну ад бабуль і маці, цяпер ужо працягваюць маладыя.

А. КРАСІЧКАВА.

НА ЗДЫМКУ: юныя ткачыкі на занятках у гуртку.

3 НАРОДНЫХ ПЕСЕНЬ

КАМАРЫ ГУДУЦЬ

— Камары гудуць,
Мне спаць не даюць;
Ой, пайду я ў каморачку
Ды прылажу галовачку,
То я там прызасну.

2 разы

Свякроўка ідзе,
Як змейка, гудзе:
— Санлівая, драмлівая,
Заспаная, няўдалая
Сыновая мая.

2 разы

— Камары гудуць,
Мне спаць не даюць;
Ой, пайду я ў каморачку
Ды прылажу галовачку,
То я там прызасну.

2 разы

А свёкарка ідзе,
Як ветрык, гудзе:
— Не санліва, не драмліва,
Не заспаная, а ўдала
Сыновая мая.

2 разы

— Камары гудуць,
Мне спаць не даюць;
Ой, пайду я ў каморачку
Прылажу я галовачку,
Ды я там прызасну.

2 разы

Міленькі ідзе,
Як голуб, гудзе:
— Калі будзе здароўіца,
Уся работка паробіцца, —
Ідзі ляж прызасні.

2 разы

НЕЗВЫЧАЙНЫ МУРАШНІК

У адным з кварталаў Ужынецкага лясыцтва Калінкавіцкага лясгаса я ўбачыў выкарчаваны пень дуба. Відаць, нехта з механізатараў сваёй тэхнікай вывернуў яго з зямлі, паставіўшы карэнімі ўверх.

Чырвоныя мурашы (паблізу было шмат іншых мурашнікаў) аблюбавалі гэта месца і вырашылі зрабіць пень «фундаментам» свайго будучага жылля. Колькі ж ім трэба было працаваць! Але лясныя будаўнікі і санітары не спалохаліся цяжкасцей. З усіх бакоў у напрамку «фундамента» пацягнуліся ледзь прыкметныя ў высокай траве сцяжынікі. Па іх туды-сюды хутка рухаліся жывыя насякомыя. Адны неслі да пня будаўнічы матэрыял — частачкі лісточкаў, травінкі, палачкі, шпылькі. Другія спяшаліся за новай ношай. Трэція ўкладвалі матэрыял ў патрэбныя месцы. Жыллё прыкметна расло, яго «паверхі» ўзнімаліся.

Не адзін год я назіраў за стараннай працай мурашоў. Іншы раз дапамагаў ім. На-

збіраю будаўнічага матэрыялу і высыплю паблізу мурашніка: цягніце на месца самі. І цягнулі, праца ішла дружна, зладжана. Калі справа дайшла да будаўніцтва верхніх «паверхаў», мурашам давялося асабліва цяжка. Возьмуць «бервяно» ўдваіх, цягнуць наверх, падцягнуць напалову, а далей сілы няма. Тады на дапамогу кідаюцца іншыя. Яны ўтраіх, нават ўчацвярых дастаўляюць палачку на патрэбную вышыню. Ну і малайцы!

Прайшло некалькі гадоў, мурашы поўнацю абжылі карэні пня-вываратня і працягваюць далей нарошчваць «паверхі». І цяпер у мурашынай новабудовлі кініць напружаная работа. Мурашнік дасягнуў больш паўтараметравай вышыні. Каб жыллё было прыгажэйшым, насякомыя вакол яго зрабілі своеасаблівую агароджу з жоўтага пяску. Вось такі незвычайны мурашнік вырас у нашым лесе.

В. РАМАНІШКА.

На многіх усесаюзных міжнародных спаборніцтвах водналыжнікі мінскага спортклуба «Алімпія» паднімаліся на вышэйшую прыступку п'едэстала гонару. Інэса Потэс стала першай чэмпіёнкай Еўропы сярод савецкіх спартсменаў. Цяпер у клубе разам з тытулаванымі майстрамі з захапленнем займаюцца дзесяці-дваццацігадовыя дзеці. Для трэніровак ёсць катэры, лыжы, спецыяльныя касцюмы, нават батут, якім можна адпрацоўваць складаныя акрабатычныя фігуры. **НА ЗДЫМКАХ:** юныя водналыжнікі клуба «Алімпія»; заслужаны майстар спорту Інэса ПОТЭС.

Гумар

У музеі:
— А гэта Мінерва.
— А вунь той, што за ёю, гэта яе муж?
— Не... У яе не было мужа. Яна была багіняй мудрасці!

Пані Алена, якая нядаўна выйшла замуж, пытаецца ў сваёй маці.

— Мама, што ты робіш з абедам, калі ён бацьку не дасподобы?

— Я пакідаю яго на вячэру...

— Доктар, — скардзіцца

фраў Мюлер, — мой муж цявіў сябе канём. Ён стаў есці сена і лічэ хоча сябе падкаваць. Можца яму дапамагчы?

— Я магу дапамагчы. Толькі лясенне абыдзецца дарагавата.

— Гэта нічога. Ён ужо тройчы выйграваў скачкі!

Настайнік — вучыю:
— Твая хатняя работа — самая дрэнная. Я буду вымушаны напісаць аб гэтым твайму бацьку...

— Ну і правільна. Хоць цяпер можа ён будзе старацца!

У паліцэйскім камісарыяце дапытваюць падазронага чалавека.

— Ваша імя П'ер Дзювалье?

— Так, мсье камісар.

— Вы нарадзіліся ў Бардо?

— Так, мсье камісар.

— Памерлі ў Марсэлі?

— Не, мсье камісар.

— Значыць, мы шукаем не вас...

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Зак. 1290